ROČNÍK VI. ÚNOR 1925. ČÍSLO 5.

VŠEHRD

LIST ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

Na okraj posledního rozsudku volebního soudu.

Dr. Adolf Procházka (Brno).

Kdežto denní tisk vidí v rozsudcích volebního soudu sensační případy znamenité politické příchutě, odkrývající rouška politické domácnosti jednotlivých stran, hledají v nich právníci neméně pikantní sousto juristické argumentace. Volební soud representuje z brusu novou instituci, applikující sporá, sporná a zcela nová ustanovení našeho právního řádu, dotýkající se nad to chaotické sféry právně neupravených poměrů politických stran, takže rozsudek volebního soudu znamená pro nás právníky vždy vysoce zajímavý autorativní projev o mnoha sporných otázkách. Mám před sebou poslední judikát nad poslancem Kaderkou. V něm volební soud u vědomí, že sentence tohoto rozsudku nezávisí pouze na zjištění právně relevantních skutečností a na jejich jednoduché subsumpci pod zákonný předpis, nýbrž daleko více na interpretaci ne zcela jasných zákonných ustanovení, předesílá svému výroku obsáhlé odůvodnění, zabývající se hlavně theoretickými úvahami o obsahu směrodatných zákonných míst.

Odůvodnění vykládá v prvé řadě § 13 odst. 1. lit. b) zák. o volebním soudě č. 125 z r. 1920 stanovící, že člen Národního shromáždění pozbývá mandátu proto, že přestal býti z důvodů nízkých nebo (nov. z r. 1924) nečestných příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen. K tomuto výkladu používá souvislosti s příslušnými předpisy řádu o volení do poslanecké sněmovny, zřetele na právní postavení »volebních stran« a významu »vázaných kandidátních listin« a dospívá k těmto právním názorům:

»Stanoví-li zákon v §u 13 odst. lit. b) sám podmínky, za nichž opuštění strany volební má v zápětí ztrátu volebního mandátu, nevyslovuje tím a contrario, že by nemohla tato ztráta mandátu nastati i za podmínek jiných, stranami dobrovolně sjednaných. Zejména je, jak dokázáno v nálezu ze dne 22. června 1923 č. 383, možno, aby stala se mezi volební stranou a jejím kandidátem ať před volbou, ať již po zvolení tohoto kandidáta, úmluva toho obsahu, že mandátu pozbude tenkráte, dostane-li se do takového rozporu se svojí volební stranou, že rozpor tento jeho vystoupení nebo vyloučení ze strany přivodí.«

Tento náhled volebního soudu vzbuzuje ve mně co do své formulace jisté pochybnosti. Volební soud odvolává se na judikát kausy Vrbenský. Tam řešil ex professo otázku, jakou právní relevanci má závazek reversem převzatý, že zvolený kandidát bude zachovávati disciplinu vůči výkonnému výboru své strany a vůči svému posl. nebo senát. klubu a že v případě porušení tohoto závazku na výzvu výkonného výboru kdykoliv svého mandátu se vzdá. Volební soud vyšel zde z teleologického výkladu §u 13 jakožto ustanovení daného jednak v zájmu úrovně politické a parlamentární morálky, jednak v zájmu poslance nebo senátora, jemuž se měla umožniti změna stranického příslušnictví, pokud by neprýštila z důvodů nízkých nebo nečestných (srovn. Stránský: K otázce ztráty poslaneckého mandátu výrokem volebního soudu, Čas. pro vědu pr. a st. roč. VI., str. 185), a došel k výsledku, že úmluvou stran nelze sice předpis §u 13 odst. 1. lit. b) pro držitele mandátu zmírniti — na př. tím, že volební skupina vzdává se práva žalovati svého poslance z důvodů nízkých a nečestných vyloučeného na ztrátu mandátu (v tomto směru má § 13 povahu exklusivní, kogentní), — ale za to, že lze § 13 pro poslance učiniti přísnějším (na př. tím, že poslanec se zaváže svůj mandát kdykoliv k výzvě výkonného výboru složiti), neboť tím dotčen jest jen soukromý zájem poslancův, jejž lze učiniti předmětem volné dispose (srovn. Stránský, tamtéž, str. 184). Nechci zde opakovat vývody Stránského, a proto odkazuji pouze na citovaný článek (str. 185), v němž Stránský přesvědčivě dokazuje, že uvedená teleologická interpretace §u 13 správná není. Norma §u 13 není částečně kogentní, částečně pak dispositivní, nýbrž jest veskrze kogentní, a to nikoliv »proto, že se v ní chrání veřejný zájem, nýbrž proto, že vůle (dispositiva) zúčastněných osob a jejich sdružení (stran) není vůbec ani positivně ani negativně znakem její skutkové podstaty«. (Stránský, tamtéž.) Tím má býti řečeno: dle zákona poslanec, jenž přestal býti příslušníkem své strany z důvodů nízkých nebo nečestných, ztrácí žalobou legitimované strany svůj mandát, ať strany si již smluvily cokoliv. Smluví-li si, že poslanec vzdá se svého mandátu, jakmile se octne v ideovém nebo jiném rozporu se svou volební skupinou, pak jde o úmluvu, která přímo s §em 13 nemá ničeho společného. Poslanec v tomto případě (octne-li se v rozporu se svou stranou) bude zbaven mandátu buď zcela bez ohledu na převzatý závazek prostě proto, že pro ideový nebo jiný rozpor byl vyloučen ze strany a tento rozpor (důvod) lze dle široké interpretace zákonného obratu »důvody nízké nebo nečestné« (viz níže) kvalifikovati jako důvod nečestný, nebo proto, poněvadž byl vyloučen ze strany pro nesplnění čestného závazku. Toto nesplnění čestného závazku jest důvodem nečestným, stejně jak jím může býti nesplnění každého jiného mravního závazku smluveného mezi poslancem a kteroukoliv jinou osobou, na př. neplacení dluhů z karet. Strany tedy nemohou, jak dle mého názoru volební soud mylně se domnívá, volnou úmluvou modifikovati podmínky ztráty mandátu. Stanoví-li resignační závazek poslancův, vázaný na ideový rozpor, nemění jím naprosto obsah §u 13, neboť ztráta mandátu nastává bez ohledu na obsah

závazku buď pro vyloučení a ideový rozpor, buď pro vyloučení a nesplnění závazku. Uvážíme-li tuto argumentaci, seznáme nesprávnost formulace volebního soudu, tvrdí-li, že »možno, aby stala se mezi volební stranou a jejím kandidátem ..... úmluva toho obsahu, že mandátu pozbude tenkráte, dostane-li se do takového rozporu se svojí volební stranou, že rozpor tento jeho vystoupení nebo vyloučení ze strany přivodí.«

Při zkoumání právního významu reversního závazku poslancova vynoří se nám ještě jiná otázka. Jest vůbec tento závazek právně platný a má vůbec nějakou právní relevanci? Volební soud praví: věta pacta dant legem contrahentibus má plnou platnost i v oboru práva veřejného, Stránský (str. 186) naproti tomu správně namítá, že »kdo chce s nálezem volebního soudu tvrditi, že závazek poslanců vzdát se za určitých podmínek mandátu, není pouhým závazkem morálním, nýbrž právním, a že z takového závazku vzniká event. někomu žalovatelný nárok, musí toto tvrzení doložiti právní normou, která ukládá plnění takového závazku«. Takové normy jistě nemáme a můžeme proto na náš případ applikovati pouze všeobecnou civilněprávní normu o závaznosti smluv. Myslím, že poslanec se může civilně-právně zavázati, že se vzdá za určitých podmínek svého mandátu, že to není ani smlouva nemravná, pokud ji takovou nečiní jiné smluvní ustanovení, na př. úplata. Leč nyní setkáváme se s obtíží: s kým vchází poslanec v takový závazek. S politickou stranou? Ta přece není žádným subjektem práv a povinností! (Srovn. Weyr, Úprava právního postavení politických stran, Věd. ročenka právn. fak. Masarykovy univ. v Brně, II., str. 28.) Snad s volební skupinou, jíž zákon §em 13 o volebním soudě propůjčuje určitou právní subjektivitu. Leč i tato subjektivita pro dotyčný závazek poslanců v zdá se mi býti nejasná. Subjektem práv z tohoto závazku zůstávají proto patrně jedině representanti politických stran, a to jako jedinci. Ti jsou též procesně legitimováni tento závazek zažalovati, ovšem nikoliv u volebního soudu, nýbrž u obyčejného soudu občanského. Tento může pak pouze onu povinnost resignační deklarovat a uložit poslanci pod exekucí ad factum prestandum, aby se do určité doby mandátu vzdal. Nikdy však nemůže se volební soud zabývat žalobou z takové smlouvy, natož dokonce dle ní poslance mandátu zbavit. (Petit této žaloby a též i rozsudek musí logicky nutně zníti pouze na právní uznání resignačního závazku a nikoliv na vyslovení ztráty mandátu.) K tomu není naprosto kompetentní. Správně praví Stránský, že »úmluva poslancova se stranou, i kdyby právně relevantní byla, nemůže prorogací rozšířiti kompetenci volebního soudu, striktně vymezenou v § 8 příslušného zákona« (str. 186), a že takový nález právně jest zcela irrelevantní tak, jako kdyby jej vynesl berní úřad nebo školní rada, a že exekuce tohoto nálezu znamená prostě poslancovo svržení (str. 183).

Shrnuji: reversní závazek poslanců, že vzdá se mandátu za určitých podmínek, přichází v úvahu u volebního soudu jedině jako měřítko pro posouzení čestnosti poslancova jednání. Nevyhoví-li totiž

poslanec jeho obsahu, lze jeho jednání kvalifikovat jako jednání nečestné, vyloučit ho z toho důvodu ze strany a žádat za výrok volebního soudu. (Srovn. však níže komplikaci s §em 22 úst. listiny.)

Tyto vývody již dostatečně vyvracejí bod ad 2. odůvodnění volebního soudu ve věci Kaderkově, jenž zní: »Volební soud, jenž jest povolán, aby o nároku volební strany nastávajícím ex lege na vrácení určitého mandátu do rukou strany, rozhodoval, jest povolán také, aby i judikoval o stejném nároku odvozeném stranou ze smlouvy, jejíž norma vstoupila na místo dispoziční normy zákonné.« Především norma §u 13 není dispoziční a za druhé volební soud nemá kompetence k judikování o nároku ze smlouvy.

Bod ad 3. (»Má-li strana volební právo ztrátu mandatu po zákonu vzcházející žalobou uplatňovati, má také právní a žalobou stíhatelný nárok na to, aby bývalý člen její, jenž se dobrovolně zavázal, za určitých podmínek mandátu se vzdáti, tomuto závazku zadost učinil.«) vzbuzuje pochybnosti, jak shora jsem naznačil, co do aktivní legitimace volební strany k uplatňování závazku z reversu. Tuto otázku nechávám však nerešenu.

Zajímavý jest bod 4. Zdůrazňuje zvláštnost »předpisu § 13 odst. 1. lit. b) v tom spočívající, že volební soud neobmezuje se pouze na deklarativní výrok vyslovující, jakého obsahu jest sporný právní poměr, resp. jaká práva či povinnosti pro sporné strany vzešly, nýbrž že také hned sám důsledek právní ze zjištěné skutkové podstaty plynoucí provádí, takže v tom ohledu jest ve výroku tomto obsažen i element konstitutivní« a dodává, že »zvláštnost tato vystoupí zejména najevo, žaluje-li volební strana na podkladě uzavřené dohody člena Národního shromáždění na splnění převzaté povinnosti mandátu se vzdáti. Tu volební soud, uzná-li žalobu za důvodnou, neodsuzuje prostě žalovaného, aby povinnost svoji splnil, nýbrž ihned sám výrokem, že žalovaný mandátu pozbyl svůj kondemnatorní výrok ve skutek uvádí.« Zde se nejlépe zračí rozpaky volebního soudu při hájení názoru, že může judikovati též o nárocích ze smlouvy. Především poznámkou předesílám, že výrok každého soudu jest buď deklarativní nebo konstitutivní dle toho, díváme-li se na právní řád staticky nebo dynamicky. (Bližší Weyr: Základy právní fil., str. 136 a násl.) Není však jeden výrok snad deklarativní a jiný konstitutivní, užíváme-li téhož hlediska. Proto výrok volebního soudu, že poslanec x jest povinen dle reversu vzdát se mandátu, jest s hlediska statického stejně deklarativní (poslanec x tuto povinnost měl již před rozsudkem, tento ji pouze autoritativně prohlašuje) jako jest jím výrok, že poslanec x mandát ztratil (právní účinek ztráty mandátu nastal již vyloučením poslancovým ze strany z důvodů nízkých a nečestných, rozsudek tento právní účinek pouze autoritativně deklaruje). Naproti tomu zase oba výroky s hlediska dynamického jsou stejně konstitutivní. Leč to ponechávám stranou a upozorňuji pouze, že t. zv. deklarativní rozsudek volebního soudu vyslovující, jaká práva či povinnosti pro sporné strany vzešly, v konkrétním případě, že poslanec x má povinnosti svého mandátu se vzdáti, není v bezprostřední sou-

vislosti s rozsudkem, dle něhož poslanec x mandátu ztrácí (rozs. konstitutivní). Právní důsledek resignační smlouvy jest resignační povinnost, tato se provádí resignačním aktem poslancovým a nikoliv výrokem volebního soudu. Deklaruje-li proto volební soud resignační povinnost poslancovu, tu nemůže říci, že tento svůj výrok současně exekvuje tím, že dotyčného poslance zbavuje mandátu, nýbrž musí říci: prejudiciálně bylo zjištěno, že poslanec x měl povinnost svého mandátu se vzdát, on tak neučinil, což lze kvalifikovati jako jednání nečestné, v důsledku toho byl stranou vyloučen, a proto na její žalobu ztrácí mandát. Závazky z poslaneckých a senátorských reversů může se tedy volební soud zabývat pouze jako otázkami prejudiciálními; to jest jejich jediná souvislost s výrokem o ztrátě mandátu. Úplně jest vyloučeno, aby volební strana žalovala »na podkladě uzavřené dohody člena Národního shromáždění na splnění převzaté povinnosti mandátu se vzdáti«. Takovou žalobu bylo by pro nesprávný petit a pro nepříslušnost volebního soudu a limine zamítnouti. Proto kritisovaná poznámka 4. měla by zníti, že volební soud dle jasného znění § 8., odst. 1. lit. 4. zák. o vol. soudě omezuje se pouze na výrok o ztrátě mandátu, že však může zkoumati závazek reversní jako otázku prejudiciální. Stejně ovšem může zkoumati v této formě jakýkoliv závazek jiný, jehož nesplnění žaloba uvádí za důvod poslancovy roztržky se stranou. Zde upozorňuji, že zkoumá mravní závaznost dotyčného závazku a že porušení každého závazku nemusí býti nutně důvodem diffamujícím.

V dalším judikát volebního soudu applikuje tyto právní náhledy na konkrétní případ Kaderkův. Dne 8./III. 1920 bylo usnesením výkonného výboru strany lidové vysloveno, že každý kandidát na volební listinu čsl. strany lidové kandidovaný béře na sebe pro případ zvolení čestný závazek vzdáti se kdykoliv na vyzvání výkonného výboru své strany poslaneckého resp. senátorského mandátu. Nyní se táži, jaký závazek toto usnesení pro poslance nebo senátora založilo? Myslím, že pouze čestný t. j. mravní (a contr. právní). Vždyť výkonný výbor, stejně jako politická strana není žádný subjekt práv a povinností, nemůže proto býti ani subjektem práva žalobního z onoho závazku plynoucího. Stejně není výkonný výbor žádnou právní organisací, která by mohla své členy svými usneseními právně vázat. Judikát v tomto směru praví: »Volební soud uváživ, že platnost a plná účinnost usnesení řádné většiny určité organisace nemůže býti činěna závislou na výslovném projevu souhlasu každého řádně přehlasovaného člena, uznal, že usnesení výkonného výboru čsl. strany lidové ze dne 8. března 1920 pro každého kandidáta na mandát poslanecký nebo senátorský reflektujícího založilo účinný závazek«. Zde by mne zajímalo zvěděti, odkud volební soud čerpá právní závaznost většinového usnesení politické organisace vůči přehlasovanému členu. Vždyť politické strany a jejich výkonné výbory po právu neexistují a jejich stanovy, nemajíce opory v zákonu, jsou právnické nic! Praví-li stanovy, že platí to, na čem se usnese většina, pak váže toto usnesení přehlasovaného člena dle stanov, ale nikolik dle práva, poněvadž stanovy a tím i ono usnesení nejsou k státním zá-

konům v žádném poměru, nejsou jimi delegovány. To vše jest přirozený důsledek pro dnešní poměry skutečně anormálního stavu, že politické strany stojí extra legem, nemají právní existence.

Z toho všeho vyplývá, že Kaderkovi z usnesení z 8./III. 1920 žádný p r á v n í závazek nevzešel a to již bez ohledu na to, zda z dotyčné schůze odešel či nikoliv a zda v kandidatuře lze spatřovati konkludentní čin. I kdyby pro usnesení zcela nepochybně hlasoval, nebyl by jím Kaderka právně vázán, nechceme-li tento souhlas s dotyčným usnesením pojati jako civilně-právní smlouvu s representanty politické organisace jako s jednotlivci. Proto zdá se mi býti nesprávná jak s hlediska materiálních tak i formálních předpisů tato these volebního soudu: »Vzešel proto pro čsl. stranu lidovou jako stranu volební stihatelný (!) nárok na to, aby výrokem volebního soudu tato povinnost (sc. resignační) Aloise Kaderky byla na jisto postavena a důsledek z ní nálezem, že Al. Kaderka mandátu pozbyl, vyvozen«. Předně sporno jest, zda tento nárok právně vznikl, za druhé pro koho, za třetí zcela pochybná jest kompetence volebního soudu a souvislost mezi resignační povinností a výrokem volebního soudu o ztrátě mandátu.

Bohudík rozsudek nad Kaderkou na t ě c h t o právních náhledech bezprostředně založen není. Žalobce postupoval cestou jinou a dle mého názoru jedině správnou a ve svém petitu ex contractu nežaloval, nýbrž drže se § 13. a kompetenčního předpisu § 8. žádal za výrok, že Al. Kaderka z důvodů nízkých a nečestných přestal býti příslušníkem lidové strany a t í m mandátu pozbyl. O důvtipu žalobcově svědčí, jak bystře postihl právní význam porušení smluvního čestného závazku a jak je eskontoval. Porušit čestný závazek není sice jednání protiprávní, ale jest jednání n e č e s t n é. Vyloučila-li pak lidová strana Kaderku pro t o t o jednání, přestal Kaderka býti členem své strany z důvodů nečestných, čímž skutková podstata § 13. jest splněna. Tak argumentoval asi žalobce, neboť odůvodnění praví: »Žaloba sub lit. a) spatřuje nečestnost jednání žalovaného v tom, že nesplnil závazek dobrovolně převzatý — o němž shora byla řeč — ač byl výslovně uložen a převzat jako závazek »č e s t n ý«!« Leč zde byl háček. Kaderka byl tentýž den ze strany vyloučen a vyzván, aby se mandátu vzdal. Nebyl tedy ze strany vyloučen proto, poněvadž vyzvání nevyhověl a nesplnil čestný závazek. Tento moment správně vystihl volební soud a proto prohlásil, že nezbývá než uvážiti ony okolnosti, jež v pravdě tvořily důvod, pro který Al. Kaderka přestal býti členem čsl. strany lidové, na jejíž kandidátní listinu byl zvolen. Zde postavil se volební soud před řešení subtilní otázky, jaké jednání politikovo lze charakterisovati jako jednání nízké nebo nečestné. Nejdříve zdůrazňuje, že novelou k zákonu o volebním soudě č. 145/24 seslaben byl předpis § 13. odst. 1. lit. b) žádající, aby důvody tyto byly nízké a nečestné tím, že stačí, jsou-li nízké n e b o nečestné, a pak uvádí, že »nečestným jest každé jednání, jež stojí v rozporu s pojmem cti, jak pojem tento vytvořilo obecné mínění a přesvědčení onoho společenského prostředí, k němuž osoba, o níž jde, náleží«. Dále uznal, »že při osobách, věnujících se veřejné činnosti politické,

jest při stanovení pojmu čestnosti klásti vyšší požadavky a užíti jemnějšího měřítka, než kdyby šlo o osoby, jež nejsou v postavení veřejném, zejména jež nejsou povolány vykonávati jako členové sboru zákonodárného úkony, které jsou nejvyššími z oněch úkolů, jež národ vůbec může někomu svěřiti. S hlediska toho prohlásil za nečestné každé zneužití poslaneckého mandátu k docílení určitých výhod a za nečestný každý postup poslancův, jenž porušuje družnou solidaritu a nutnou disciplinu politického klubu, čelí proti vlastní politické straně, jejímž jest dosud členem«.

Tuto charakteristiku poslancovy nečestnosti volebním soudem pokládám principielně za správnou. Volební soud přiklonil se zde k názoru Weyrovu (Čas. pro vědu pr. a st., roč. VI., str. 252), jenž proti Stránskému zdůrazňoval, že »vedle obecné morálky jest zde ještě morálka specificky politická mnohem přísnější a jemnější než ona« a že při výkladu § 13. dlužno se držeti této morálky politické. Důvod pro tvrzení, že touto morálkou musíme podložit zákonný výraz o důvodech nízkých nebo nečestných spatřuje Weyr jednak v duchu právní instituce poměrného zastoupení, jednak v § 10. zák. z 14./VII. 1922 č. 253 Sb., jenž praví, že »členství v obecním zastupitelstvu, radě a komisích se pozbývá ... vystoupením nebo vyloučením ze strany, na jejíž jméno zněla volební skupina, která zvoleného kandidovala«. Z právní instituce poměrného zastoupení, jakož i z citovaného paragrafu (anal. § 13. zák. o vol. soudě), jenž již ani slovem se nezmiňuje o nízkých nebo nečestných důvodech plyne, že téměř každá roztržka poslancova se stranou, má býti důvodem ztráty mandátu. Proto i § 13. a výraz »důvody nízké nebo nečestné« jest vykládati co nejšíře, pro poslance co nejpřísněji. To ovšem prakticky znamená, že volební skupina může přivoditi ztrátu mandátu dle § 13. kdykoliv tak chce. Vystoupí-li poslanec dobrovolně ze své strany, porušuje »družnou solidaritu«, nevystoupí-li, ale nepohodne-li se ať ideově ať osobně s vedením strany, vyloučí ho tato pro »porušení nutné disciplíny« a konečně i když uctivě poslouchá svých politických představených a nezavdá podnětu k applikaci § 13., může ho strana dle reversu vyzvati, aby se mandátu vzdal a neučíní-li tak, může ho vyloučiti z důvodu nesplnění čestného závazku a žalovati na ztrátu mandátu. Zkrátka volební skupina jest úplným suverénem nad poslaneckými a senátorskými mandáty. Těmto důsledkům sotva můžeme se vyvarovat. Komu se nelíbí, musím poradit s Weyrem, aby nebojoval proti nim, nýbrž proti jejich předpokladům, t. j. zásadě poměrného zastoupení. Ovšem třeba zde upozornit, že ostří těchto důsledků, jež v dnešní době při úplné anarchii politických stran (kdy tyto vymykajíce se zákonné úpravě a kontrole snadno mohou býti oligarchicky nebo i monokraticky ovládány) může býti namířeno i proti demokracii (ve zdravých poměrech naopak demokracii hoví, neboť umožňují odstranění lidu nelibého mandatáře), lze snadno otupiti zákonnou úpravou politického života. Bude-li poslanec ve své straně chráněn proti nespravedlivému vyloučení z vůle jedince, bude tím též chráněn proti bezdůvodné ztrátě mandátu.

S úplnou suverenní mocí politické strany nad poslaneckým a se-

nátorským mandátem stojí v rozporu § 22. úst. list. Tento stanoví: »Členové Národního shromáždění vykonávají svůj mandát osobně; nesmějí od nikoho přijímati příkazů«. (O historickém vývoji tohoto zákazu t. zv. imperativního mandátu, zejména o jeho postavení v dnešních politických poměrech, založených na politických stranách srovn. Baxa: Vývoj a dnešní stav myšlénky zastupitelské ve sborech zákonodárných. Vědecká ročenka právn. fakulty Masar. university v Brně I., str. 61., zejm. str. 75. a n.). A přece neuposlechne-li poslanec mandátu své strany, tato ho může pro porušení disciplíny vyloučiti a žalovati na ztrátu mandátu! Tedy poslanec sice nemusí příkazu přijímati, vlastně ani nesmí, ale nepřijme-li jej, nezbývá jemu než svého mandátu se vzdát. V tomto jistě jest rozpor! Volební soud snaží se jej překlenout v rozsudku Vrbenského větou, že »tento předpis zákona (sc. § 22. úst. list.) zakazuje poslanci pouze přijímati příkazy co do vykonávání mandátu, nezakazuje mu však, aby mandátu se vzdal, ať už vůbec a kdykoliv, nebo za určitých podmínek, jež by snad v budoucnosti nastaly«. S tímto rozetnutím gorgijského úzlu souhlasí i Stránský (str. 188. a n.). Mně se však zdá, že touto větou naznačený rozpor přece jen se neřeší.

Řekneme-li, že ztráta poslaneckého mandátu nastala, poněvadž poslanec přestal býti členem své strany z důvodů nízkých a nečestných, znamená to, že jsme zjistili jako předpoklad právního účinku (konkrétní skutkovou podstatu) dva momenty: jednak poslancovu rozluku se stranou, jednak nečestnost nebo nízkost důvodu této rozluky. Každý judikát dle § 13. předpokládá tedy hodnocení poslancova jednání určitým mravním řádem. Tento řád, jímž, jak shora jsem uvedl, jest t. zv. politická morálka, stává se tak recepcí § 13. částí právního řádu, stejně jak se jí stává obecná morálka občanská recepcí § 879. o. zák. obč. Částí právního řádu stává se tak předpis, že poslanci mají zachovávati nutnou disciplinu politického klubu (což patrně znamená, že mají poslouchati klubovních příkazů), neboť jednání proti tomuto předpisu hodnotí t. zv. politická morálka a s ní i § 13. (zákon) negativně. Naproti tomu § 22. úst. list. přímo zakazuje přijímat a plnit jakékoliv příkazy. Tedy jasný rozpor! Nechci zde podrobně řešit toto dilemma, ale chci-li být v právním positivismu důsledným a chci-li respektovat jasné znění platné a nota bene ještě ústavní normy, nemohu než prohlásiti, že patrně prosté odepření poslancovo při výkonu legislativní funkce vyplnit stranou uložený příkaz, nemůže býti jednání protiprávní a nečestné dle § 13. a nemůže proto býti samo o sobě nečestným důvodem pro rozluku se stranou. Ovšem strana může pro tento ideový rozpor vyzvat svého poslance, aby svůj mandát dle reversu složil a neučiní-li tak, vyloučit ho pro nesplnění čestného závazku s dalšími důsledky ze strany. Tak asi jest rozuměti výroku volebního soudu, že předpis § 22. úst. list. nezakazuje poslanci, aby se mandátu vzdal.

Tyto vývody více se týkaly případu Vrbenského a spol. V případu Kaderkově vězela nečestnost po rozumu § 13. nikoliv v neuposlechnutí příkazu, nýbrž v tom, že pracoval a agitoval proti své straně, že, jak judikát uvádí, dopustil se zrady vůči straně, »z jejíž rukou

přijal mandát, a do jejíž řad jako její bojovník a její obhájce a zastánce vstoupil, a to zradu osnovanou prostředky, které mu právě ono členství ve straně skýtalo«. —

Kritický příspěvek k typickým teoriím „nebezpečí" v trestním právu.

Karel Drdacký (Brno).*

(Dokončení.)

Finger dochází tedy k závěru, že stav, který nazýváme nebezpečným, nerozeznáváme od nenebezpečného prostřednictvím momentů objektivně určitelných. »Usuzujeme-li podle analogie dřívějších zkušeností z objektivních poměrů na uskutečnění obávané, škodlivé události, nesmí nás to přece svésti k tomu, abychom pokládali nebezpečí za stav určený nebo určitelný okolnostmi objektivními« (cit. str. 73). Objektivní okolnosti jsou pokaždé jenom podnětem k závěru, jejž činíme o skutečném utváření konkretních okolností, k závěru, který se vždy ukazuje mylným, když nenastoupí obávané uspořádání poměrů. »Je-li nebezpečí objektivními okolnostmi neurčitelné, pak jest určeno — a tento bod je pro právo trestní zvláštní důležitostí — subjektivním nazíráním usuzujícího jednotlivce; úsudek, zda situace je nebezpečnou, utvařuje se proto velmi rozličně vždy podle osoby usuzujícího; letora, citové momenty v jednotlivém případě se uplatňující, budou úsudek spoluurčovati. Z těchto rozdílných úsudků tvoříme znenáhla podobným způsobem, jak to dříve při »možnosti« bylo vysvětleno, jakýsi průměrný úsudek. Tento průměrný úsudek stává se obecným měřítkem, zda určitou situaci jest míti za nebezpečnou či nikoliv; podle toho nicméně podržují úsudky jednotlivců ještě samostatný, později blíže ocenitelný význam« (cit. str. 75).

V důsledku těchto svých názorů řeší také Finger otázku p ř i č i t a t e l n o s t i nebezpečí. Vedle otázky příčinné souvislosti mezi činností pachatelovou a situací, která se označuje za nebezpečnou, musí soudce zkoumati také nebezpečnost či nenebezpečnost pachatelova jednání. Za tím účelem musí se soudce vmysliti do časového okamžiku spáchání dotyčného jednání. Z jednání, zvaného v určité době »nebezpečným«, poškození právních statků buď nastane nebo nenastane. Nebylo-li možno v době, kdy se uskutečňovalo rozhodné jednání, zjistiti důvod, pro který výsledek nenastal a který ex post označujeme jako »náhodný« — mluvíme o v e l k é m nebezpečí.[8])

Při soudcovském posuzování »nebezpečné« situace nutno zvláštní váhu klásti na subjektivní momenty pachatelovy. »... ein Richter,

---

[8]) Finger l. c. str. 78: »Waren die Gründe des Ausbleibens einer Verletzung schon zur Zeit der Begehung der gefährdenden Handlung derart gegeben, dass eine genaue Betrachtung der Umstände sie aufgedeckt hätte, dann halten wir die Handlung für ungefährlicher als in Fällen, in denen die Gründe des Ausbleibens der Verletzung, wie wir